

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Пламен Тодоров Панайотов, Катедра История и теория на литературата,
ШУ “Епископ Константин Преславски”

за дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки

професионално направление 2.1. Филология

докторска програма Руска литература

Автор: Зоя Георгиева Иванова

Тема: „Памет и себепознание в еготекстовете на руски писатели емигранти във Франция (През първата половина на XX век)“

Научен ръководител: доц. д-р Румяна Кръстева Евтимова

„Св. Климент Охридски“,

област на висше образование 2. Хуманитарни науки

професионално направление 2.1. Филология (Руска литература на 20. век)

Със заповед № 33-6309 от 20,12,2021 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **Памет и себепознание в еготекстовете на руски писатели емигранти във Франция (През първата половина на XX век)** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Руска литература на 20. век), докторска програма Руска литература. Автор на дисертационния труд е **Зоя Георгиева Иванова**, редовен докторант от катедра Руска филология на Филологическия факултет на Пловдивския университет.

Представеният от Зоя Георгиева Иванова комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;

протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;

дисертационен труд;
автореферат;
списък на научните публикации по темата на дисертацията;
справка за изпълнение на минималните национални изисквания

В книгата „Витгенщайн за правилата на индивидуалния език“ Сол Крипке, коментирайки „Синята книга“ и знаменитите „Философски изследвания“, казва, че за Витгенщайн местоимението за първо лице, единствено число не може да бъде редуцирано до име, нито до определена дескрипция, не посочва определен човек или определена същност.“ „Аз“ е производно от „граматическите“ особености на първо лице, единствено число, а не от „някаква особена метафизична тайна“. Главният проблем за Витгенщайн, изтъква Крипке, не е в това, че индивидуалният език е невъзможен, а в това, как определен език (публичен, индивидуален, „език, който притежавате вие“), е изобщо възможен. Отговорът на това „как“ може да бъде само един и той е посочен във „Философските изследвания“ на Витгенщайн - всеки дискурс е „езикова игра“, за която можем да кажем само едно - „тази игра се играе“. Останалото - сигурност на фактите, спонтанност, „истинност“, - зависи от правилата на играта, които постоянно се изменят и се формират в процеса на самата „игра“.

Във философските съчинения на Николай Бердяев, чиято книга „Самопознанието“ се споменава от дисертантката като еготекст, Азът е представен в съвършено различна онтологическа светлина. Азът е мистична тайна, същински център на космоса и постигането на неговата същност е възможно само ако се изхожда от езика на персоналистичната философия, който, както отбелязва Бердяев, е несъвършен, както езикът изобщо.

Тъй като понятията „его“ и „еготекст“ са ключови за дисертацията на Зоя Георгиева Иванова, нека споменем още една фундаментална теза, която като че ли е по средата между двете противоположни позиции - тезите на Витгенщайн и тезите на Бердяев. Това са твърденията на Карл Густав Юнг за Аза, комплекса, персоната и Его идеала. Най-важното в случая е да се посочи, че според Юнг ние никога не виждаме „същинския“ Аз, а се сблъскваме само с „различни нагласи на вътрешната реалност спрямо външната реалност“, т.е. с „персоната“, иначе казано, с „поредица от маски“, и че Азът е „комплекс сред комплексите“. Его идеалът (Исус), естествено, е недостижим.

Казвам всичко това, не за да демонстрирам познанията си в областта на аналитичната философия, руската религиозна философия и психоанализата, а за да проверя чрез тези три толкова различни позиции дали терминът „еготекст“, боравенето с него и разгръщането на различните му аспекти в дисертационния труд, който обсъждаме, е коректно, плодотворно и има творчески, приносен характер.

Смятам, че нещата стоят точно така.

Терминът „еготекст“ е изключително удобен, тъй като априори съполага мемоари, изповеди, писма, дневници и други форми на съхраняване на спомена за миналото. Концептът, фиксиран в заглавието на дисертационния текст, освобождава докторантката от необходимостта непременно да търси точно жанрово определение на разглежданата книга и ѝ дава възможност да се насочи към други по-важни проблеми: в каква степен един еготекст отграничава референциалното от рефлексивното (в смисъла на Пол Рикьор), какъв културен мит експлоатира или създава, как борави с пространството на травматичното или ритуалното, дали еготекстът разкрива „истината“ за конкретната личност и времето, или пък е място на укриване на Аза и т.н. Тези дистинкции са направени прецизно и точно в това е приносният характер на дисертацията,

За избора на текстовете, които се разглеждат в дисертацията, можем да кажем само едно – че този избор свидетелства за възхитителния вкус на доц. д-р Румяна Евтимова и за огромното ѝ желание да направи съпричастна докторантката, която ръководи, към най-интригуващите и престижни еготекстове, създадени от руската емиграция във Франция, предлагайки на докторант Иванова една модерна, съвременна стратегия на прочит на споменатите произведения.

Имам само две забележки към работата, която днес обсъждаме. Първата забележка е от техническо естество. Струва ми се, че на с. 87, където се споменава понятието „маска“, е по-добре да се цитира оригиналът („Психологическите типове“ на К. Г. Юнг), вместо концептът да се предава от втора ръка, тъй като оградените в кавички места от споменатата страница са все пак субективно тълкуване на Лидия Гинзбург, интерпретация, която, макар и да е умна и да върши работа на дисертантката, не предава точно мислите на Юнг от XI глава на забележителната му книга „Психологическите типове“.

Втората ми забележка се отнася до неяснотата, която поражда края на с. 92 и началото на с. 93. Всички знаем, че Зинаида Хипиус е имала сексуални връзки както с мъже, така и с жени, че самата тя е била безинтересна в сексуално отношение за Д. С. Мережковски, който пък е предпочитал да споделя леглото си не с Хипиус, с други жени. Знаем също, че „приемането“ на Дмитрий Философов в семейство Мережковски се дължи на една „революционна“ ексцентричност на знаменитата поетеса. Тя е смятала, че съблазняването на хомосексуален мъж и сексуалната връзка с него е акт с най-висша либидинозна стойност.

Склонен съм да повярвам в мита, че бракът на Хипиус и Мережковски, продължил петдесет и две години, се е основавал на някаква мистична тайна. Забележката ми е от друг характер. Тъй като за Хипиус, за която сексът, бракът и представата за семейството като „революционно“ претълкуване на „троичността“ са от съществено значение (главно за мита,

който създава за себе си), ми се струва неуместно на тези „неясноти“ да бъдат посветени само десет реда (с. 92-93).

И още нещо. На с. 93 се твърди: „В разбиранята си за пола писателката се влияе и от философската концепция на О. Вайнингер.“ Това е вярно, но само отчасти. Хипиус има една статия, която се нарича „Зверобог. О половом вопросе“, в която отношението на писателката към „Пол и характер“ на Вайнингер е рязко отрицателно.

Въпреки направените забележки смятам, че разглежданият от нас труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“, и поради това предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Зоя Георгиева Иванова** в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Руска литература.

Шумен, 22.12.2021

/

/

доц. д-р ПЛАМЕН ПАНАЙОТОВ